

sądzone, parafij tych, które się tam przedtym sądziwały. A także też aby i grodzkie roki tych parafij były w miasteczku tym sądzone i odprawowane.

40. Rewidowane dobra exekucyi nie podległe.

Iż od wielu osób skarga przed Nas przyszła, że ich wsi dziedziczne młyny, rudy, stawy, za złą sprawą, iakoby stołowi Naszemu należały, także imiona, na których stare summy są, woitostwa, które exekucyi na ten czas nie podległy, rewizorowie rewidowali. Przeto My to im warując naiduiemy, że takie rewidowanie prawu wszech szkodzić nie ma, ani się w takowe wsi dziedziczne wwiązać będziemy.

41. Żołnierze.

Żołnierze, urzędnicy i słudzy wszyscy, którzy na potrzebę z Nami do Litwy idą, mocą uchwały sejmu niniejszego od sądu i sądenia wszelakich sądów i urzędów wolne czyniemy do blisko przyszłego sejmu koronnego. Oprócz tych, którzy przesądzeni są, albo ku zapisom akcyje mają, albo mieć będą, i te też którzy o mężoboistwa albo zgwałcenia⁹ albo usilstwa albo też o naiazdy domowe i o gwałtowne wybicia spożywani są albo będą. Którzy takowi żołnierze i urzędnicy i słudzy Nasi, obyczajem wyżej opisanym wyswobodzeni listy, świadectwa do sądów i urzędów z kancelaryi Naszej mieć mają: które kancelaryja Nasza dawać im będzie powinna.

42. Odłożenie innych spraw.

Gdyż za nagłą a gwałtowną potrzebą, która Nam przypadła w Państwie Litewskim, nie mogliśmy na tym sejmie wszystkiego podia praw, przywileiów koronnych skończyć **et in debitam executionem** przywieść, przeto wszystkie sprawy, którekolwiek Koronie z spraw, z przywileiów, z statutów, z recessów i z konstytucyi przeszłych należą, a tu na tym sejmie nie są skończone, w teiże mocy i ważności uchwałą sejmową, także też cła, myta, likwidacyje, ewikcyje, o dobrach exekucyi podległych albo **nullo iure** wziętych i o działy, także frymarki, z dekretów warszawskich i lubelskich, nie rewidowane i nie skończone (insze wszystkie sprawy, które są skończone, w mocy zostawując), odkładamy do sejmu przyszłego, który wedle opisania konstytucyi lubelskiej, stanom Korony Polskiej z stany Litewskiego Państwa ku skończeniu unii, wedle przywileiów, spisów i statutów koronnych, **in anno** 1568 złożyć będziemy powinni. A ten to sejm nie od czego innego zacząć się ma, iedno od unij, ażby się skończyła. A potym innym sprawom wszem koronnym, wedle opisania konstytucyi przeszłych, przywileiów i statutów koronnych, zupełną exekucyją uczynić będziemy powinni. Przeto na lepsze świadectwo temu wszemu, pieczęć Naszą przycisnącśmy rozkazali. Dan na sejmie walnym koronnym piotrkowskim,^r14 dnia czerwca, roku Bożego 1567, panowania Naszego 38^r. Na własne rozkazanie Króla lego Miłości.

II. UNIWERSAŁ POBOROWY PIOTRKOWSKI ROKU 1567

Zygmunt August, z łaski Bożej Krol Polski, Wielkie Książę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie etc. pan i dziedzic.

Wszystkim w obec i każdemu z osobna, któregokolwiek stanu, dostojenstwa i urzędu, tak duchownego iako i świeckiego ludziom i innym wszem poddanym Naszym, miast i miasteczek, wsi i innych osiadłości iakiemiżkolwiek tytuły i przezwiski nazwanemi, w Koronie i wszech państwach Naszych mieszkającym, którymkolwiek należy i do którychkolwiek teraźniejszą uchwałą sejmowa przy idzie a oznaimiona będzie, wdzięcznie i wiernie miłym, łaska Nasza Królewska. Wdzięcznie i wiernie Nam mili: iż na ten czas, ieśli kiedy innego czasu, Ruskie i Podolskie Ziemie i inne części Korony i państw Naszych obrony potrzebiują, za radą panów rad Naszych, także też i za pozwoleniem posłów ziemskich, podatek na ten rok obyczajem tak dwuletnym, uchwaliliśmy i postanowili. Który tym sposobem i porządkiem opisuiemy.

⁹ *VL* zgwałcenia. ^{r-r} *W Ossol.*: czternastego czerwca roku Bożego tysiącznego pięćsetnego sześćdziesiątego siódmego, panowania Naszego trzydziestego osmego.

Napierwej wszyscy kmiecie i każdy z nich z osobna, tak Nasi iako i poddanych wszech Naszych, duchownych i świeckich osob, którzy sobie abo panom swym orzą abo też roboty odkupią u tychże panów swych, we wsiach tak starodawnych, iako i nowo osadzonych, nie według starych kwitacyi, ale z każdego zrzebia, śladu, włoki abo łanu osiadłych, iako uchwała dwuletnia sejmu piotrkowskiego opisuie¹, mają płacić po dziesięci groszy.

Item. Z takowychże wszystkich wyżej opisanych rol kmiecych osiadłych, z strony dziesięciny po drugich dziesięci groszy, bądź gdzie są snopowe dziesięciny abo meszne, spy abo małdry, iako i tak dwie lecie zachować się mają, a z dziesięciny i także z tych ospy mają to sobie wytrącać. A gdzie pieneżne dziesięciny są, a nie wyniosłyby tak wiele, tedy kmieć swym dołożyć ma, tak iżby i z roli, i z dziesięciny spełna 20 groszy dał. A gdzieby też dziesięciny snopowej ani pieneżnej, ani mesznego nie było, kmieć będzie powinien sam dać spełna 20 groszy. A w tym się wiernie, życzliwie i sprawiedliwie zachować mają. Który przerzeczony podatek panowie i szlachta abo sami przez się, abo przez stateczne osoby do poborcę, z dostatecznymi swemi rekognicyjami oddawać i odsyłać mają, swym własnym podpisaniem ręki i pieczęci przyłożeniem, abo też urzędniczym bądź przyiacielskim, gdzieby pana samego nie było; wypisując z osobna z czego który podatek i wiele posyła czego, a na każdą wieś osobna rekognicyja być ma. A to dla snadniejszego czynienia liczby, którą z tych podatków poborcę czynić mają.

Item. Wsi Nasze Królewskie i panów duchownych, i każdych innych, które są na iakichkolwiek posługach, a choć też czynszów nie płacą i podatków przedtym nie dawali abo też i dziesięcin nie płacili, na ten rok iuż powinni płacić są, tak iako insi wszyscy, współ z dziesięciną po groszy dwudziestu.

Item. Tymże sposobem wsi łowcze, które na łowcach siedzą i insze wsi wszelkie któregołwiek stanu i którzy pod pany swemi mają nieiakie osiadłości i maiętności, którzy żadnych czynszów ani podatków i też dziesięcin nie dawają, na ten czas wszyscy płacić mają, iako tak dwie lecie i iako insze wsi, współ z dziesięciną po dwudziestu groszy.

Item. Sołtysi, woitowie wolni, którzy czynszów nie mają, współ i z dziesięciną po dwudziestu groszy, z tych rol iako i tak dwie lecie płacić mają.

Item. Sołtysi, woitowie wolni, którzy kmiecie mają, tak iako inszych poddani panów, tymże sposobem kmiecie ich abo poddani płacić mają. Także też mieszczanie i przedmieszczanie w miastach i miasteczkach i woitowie abo sołtysi w nich, którzykolwiek role mają, tedy iako i kmiecie podlegą podatkowi, non obstante eo, że szos osobno z domow mieiskich swych dadzą, ponieważ że inszy podatek z rol a inszy z mieiskich domow być ma.

Item. Szlachta uboga, którzy przedtym płacali, kmieci ani czynszów nie mający, ci według starych zwyczajow i kwitacyi płacić mają, z takichże rol iako i tak dwie lecie, po 12 groszy. To iest sześć groszy z roli a sześć z strony dziesięciny.

Item. Także gdzie na tychże rolach siedzi ich kilka, tedy składać mają, iako na ktorego przy idzie z puł rolej, współ z dziesięciną groszy sześć.

Item. Wsi i kmiecie rolni nowo osadzeni, którzy podatków nigdy nie płacili, na ten czas są powinni płacić iako i inne wsi stare i kmiecie zdawna osadzeni, iako wyżej stoi, to iest iako tak dwie lecie, wymuiąc te, którzy od 4 lat poczęli się osadzać, ci nie winni dawać. A gdzie też są takowe wsi abo kmiecie, którzyby panom swym ieszcze nigdy czynszów nie dawali ani robot robili, ci mają być wolni od tego poboru.

Item. Wsi spustoszone, spalone od lat czterech a nie więcej, które nie płacą czynszów panów swym, takowe wolne mają być od płacenia.

Item. Zagrodnicy, którzy na ogrodziech tylko siedzą a robią panom swym, płacić mają po dwu groszu.

Item. Zagrodnicy, którzy ku zagrodom role mają, płacić mają po cztery grosze.

Item. Zagrodnicy, co domki mają i ogrody, a na czynszu bez robot są, iakiekolwiek obeście mają, po sześci groszy.

Item. Komornicy, którzy bydło mają, po cztery grosze.

¹ Por. wyżej nr LXVIII, Uniwersał poborowy piotrkowski 1565 r.

Item. Łoźni ludzie alias hultaie, mężczyzna i niewiasty, którzy się na służbę doroczną nie naimuią, każdy ma dać z osoby swej dwanaście groszy. Woit z przysiężniki pod przysięgą tego doірrzeć maią, aby się takowi nie uchraniali poboru tego. A ieśli którzy na flisie są, skoroby się wrócili, także i ci, ktorzyby się na wole rozešli, płacić maią.

Item. Przekupnie i przekupki na wsiach po sześci groszy.

Item. Rzemiestnicy na wsiach od rzemiesa po dwu groszu.

Item. Rybitwi w mieściech i na wsiach po 8 groszy. A którzy role maią, osobno płacić z nich powinni, **secundum quantitatem** rol.

Item. Karczmarze dziedziczni, od szynkowania piwa przewoźnego, do roku po dwudziestu groszy.

Item. Czopowe na wsiach, poborcę Nasi naimować mogą, iako się im będzie zdało pożyteczniej.

Item. Karczmarze z rol osobno, iako wyżej opisano iest, płacić maią **secundum quantitatem** rol.

Item. Karczmy doroczne po dwanaście groszy. Z rolej także, osobno także płacić maią **secundum quantitatem agrorum**.

Item. Od palenia gorzałki na wsiach po dwanaście groszy.

Item. Szynkarki od szynkowania gorzałki po sześci groszy.

Item. Młyny tak nasze iako i poddanych Naszych duchownych i świeckich, dziedziczne, od każdego koła walnego i folusza, na ten czas będą płacić po groszy 24.

Item. Od dorocznych młynów i wszelkich, od każdego koła iakiegokolwiek, po dwanaście groszy.

Item. Od młynów wietrznych, tak nowych iako i starych, od dziedzicznych po dziesięci groszy, a od dorocznych po pięci groszy.

Item. Takież i te młyny, których dzierżawce dóbr Naszych Królewskich trzecią miarę wykupili dla pożytku swego, płacić maią szos iako inne młyny w Królestwie Naszym, bez żadnej obrony i wymówki. A gdzie nie masz szosow, tedy tak iako i insze młyny.

Item. Z tych młynów, w których trzecią miarę starostowie Nasi z rozkazania Naszego pieniędzy Naszemi wykupili ku Naszemu pożytkowi, z takowych płacić nie powinni.

Item. Piły dziedziczne, od każdego koła po dwanaście groszy, a od dorocznej, od każdego sześć groszy.

Item. Rudnicy, którzy żelazo robią, to iest mistrzowie, od każdego koła, tak iako dwie lecie, trzydzieści groszy płacić maią.

Item. Rzemiestnicy i towarzysze tychże mistrzów, to iest węglarze, dymarze, kowale, górnicy, plockarze, każdy do 6 groszy.

Item. Także od hut sklanych mistrzowie i towarzysze ich płacić maią.

Item. Wałaskie wsi, iako i tak dwie lecie, tedy i teraz powinni płacić będą iako i w inszych wsiach, z rol, ieśli ie maią, abo z dworzyszczu, po dwadzieścia groszy, a którzy rol nie maią, tedy od sta owiec po dziesięci groszy.

Item. Popi ruscy z cerkwi swych płacić nic nie będą powinni, gdyż poddani z rol po dwadzieścia groszy płacić będą, chocia dziesięć nie daią.

Item. Biskupi ormiańscy i ruscy władcykowie z czynszów swoich piennężnych gołych i iakichkolwiek, od każdej grzywny po pułsiodmu groszu.

Item. Namiestnicy ich na ten czas nic płacić nie będą. A te wszystkie podatki od mała do wiela powinni są wydać do święta świętego Michała blisko przyszłego, w tymże roku niniejszym [29 IX 1567].

Item. Miasta i miasteczka, tak Nasze Królewskie, iako i poddanych wszystkich Naszych duchownych i świeckich we wszystkim Królestwie i w Państwach Naszych, poplatki wszystkie iako i tak dwie lecie płacić maią: to iest szos dwój, który zowią duplą, wedle kwitów, które maią u siebie, nie zastawiając ani się broniąc żadnymi wolnościami, z ktoreikolwiek przyczyny, która zagradzać nie ma, ku terażniejszej gwałtownej potrzebie Rzeczypospolitej. Wyimując one tylko ktoreby pogorzały, a nie wyszłoby ieszcze tym wolnościom cztery lata; ale którym iuż wyszły cztery lata, wszystkie płacić maią i wydać do przyszłego święta świętego Michała w tymże roku niniejszym, tym porządkiem niżej opisanym.

Item. Czopowe i szosy w Kamieńcu Podolskim i Oświęcimiu daliśmy na budowanie miast i murów mieiskich, a wszakże tym sposobem, aby mieszczanie ci winni Nam liczbę czynić i pokazać, iż to na poprawę miast i murów, a nie gdzie indziej obrócili.

Item. Komornicy w mieściech większych, przekupnie i przekupki, którzy szosu nie płacą, mają płacić po dwanaście groszy.

Item. W miastach podleiszych po siedmi groszy, a mają wszędy mieć baczenie na ubostwo.

Item. Hultaie, tak mężczyzna iako i niewiasty, którzy nikomu dorocznie nie służą, iedno się tylko na tydzień naimują albo też nic nie robią, mają płacić po dwanaście groszy. Które wszystkie tak komorniki, przekupnie, przekupki, hultaie, w mieściech i w miasteczkach, raice reiestrować ie mają, z pilnością ten podatek od nich wybierać mają, nie przyłączać ich ku pieniądzom szosowym ani ich przyjmować do miast i miasteczek mają, bez kwitów dostatecznych, ktoremiby dowiedli, iż iuż podatek ten indziej zapłacili, przeto na każdy kwartał powinni raice inkwizycją tego czynić. Który podatek od nich wybrawszy wiernie a cale, okrom wszelakiej chytróści, do poborcę oddać mają, sub poena peculatus. Tego pilnie doglądać, aby się utaić nie mogli pod czyjąkolwiek iurysdykcyą; choćby też wyszli do tych miast, miasteczek i wsi, które wolności mają, aby takowe przymuszono ku zapłaceniu.

Item. Żydowie wszyscy i każdy z osobna w Królestwie Naszym, w mieściech i miasteczkach i na wsiach, tak Naszych iako i wszytkich poddanych Naszych duchownych i świeckich, od każdej głowy po złotemu monety.

Item. Szotowie, którzy na sobie noszą swoje rzeczy ku przedaniu, płacić mają po złotemu monety.

Item. Szotowie, którzy końmi swoje towary wożą, od każdego konia po kopie monety.

Item. Rzemiestnicy wszelacy w mieściech głównych po ośmi groszy, a towarzysze ich po groszu.

Item. Rzemiestnicy w miasteczkach mnieiszych po cztery grosze, a towarzysze ich po pułgroszku. Ci tylko rzemiestnicy, którzy się do szosow nie przykładają, płacić to mają tak w mieściech, iak i w miasteczkach.

Item. Szyprowie, od każdej własnej szkutny, którą naimują z frochtu, płacić mają po trzy złote monety.

Item. Od dubasa po pułtoru złotemu monety.

Item. Od lichtana po złotemu iednemu monety.

Item. Szyprowie ci, którzy na przekup zboże skupują spuszczają do Gdańska, od każdego łasztu po pięci groszy. A to pod przysięgą przed radą uczynioną płacić mają.

Item. Czopowe od wina, muszkatelli, małmazji, miodu i od inszego wszelakiego picia, w mieściech i miasteczkach, płacić mają tym porządkiem iako tak dwie lecie. Naprzód od puł- kufka wina dwa złote monety polskiej.

Item. Od drelinka, fodra, puł fodra, które mają być szacowane na baryły, a od każdej baryły mają płacić po 12 groszy.

Item. Od każdej baryły małmazji, muszkatelli albo wina włoskiego, po 16 groszy tak iako dwie lecie.

Item. Od baryły miodu prostego 4 grosze.

Item. Od baryły kierstrągu, malinniku etc. 6 groszy.

Item. Od beczki wielkiej, szacując na baryły, także płacić mają czopowe, od każdej baryły 6 groszy.

Item. Czopowe od piwa tym się sposobem i zwykłym obyczaiem począć ma, iako gdzie z starodawna, ieśli od beczek albo od warów, in duplo iedno iako i tak dwie lecie, tego roku płacić mają także. A Krakowianie po czterdzieści groszy od waru.

Item. Czopowe wszelakie począć się ma od dnia świętego Jana Chrzciciela roku ninieiszego [24 VI 1567] aż do drugiego takowego dnia świętego Jana roku przyszłego tysiącznego pięćsetnego sześćdziesiątego i osmego.

Item. Czopowe wszelakie naimowane być nie ma ani się żaden któregokolwiek stanu wolnościami od niego szczycić ma, ale wszyscy iednako płacić mają, tak w mieściech, w miasteczkach, wsiach, domiech i dworzech mieiskich, pod czyjąkolwiek iurysdykcyą są.

Item. Od piwa przewoźnego, to iest Piątkowskiego, Piotrkowskiego, Łanczyckiego, Bydgoskiego, Przemyskiego i od inszych, które do karczmem wożą, tak do miasta, iako i do wsi biorą i na którychkolwiek miejscach do szynkowania dawaia, od każdej kłody abo beczki po groszu iednemu na miejscu niżli od piwowara wynidzie.

Item. Od piwa, które z cudzych ziem wożą, to iest Świdnickiego, Głogowskiego, Berneńskiego, Gdańskiego, także i Wrocławskiego, po 6 groszy od każdej beczki mnieiszej. Których nie mają z wozow zstawiać pod utraceniem, aż pierwej od nich odczopują. A od większych beczek po ośmi groszy. Przy tym czopowym mają osobno dawać kwartniki na poprawę miast i miasteczek.

Item. Od garcow abo kotłów gorzałczanych po dwudziestu i cztery grosze.

Item. Szynkarki, które szynkuia gorzałkę, po sześci groszy. A dla większej ostrożności, czopownicy od poborców w mieściech i miasteczkach postanowieni mają dawać rekognicye piwowarowi abo karczmarzowi, co od ktorego wezmą A ci, którzy rekognicye biorą, na każdy kwartał mają ie przed urzędem mieiskim ukazać przy czopowniku, a urząd czopownikowi ma dać swą rekognicyą komputowania, wiele on kwartał uczynił, pod pieczęcią miejską. Tak się mają sprawować około wszelakiego czopowego.

A iżby takowy podatek wyżej opisany iednako wszystkich doległ, za zezwoleniem rad Naszych duchownych i świeckich i posłów ziemskich, wszystkie wolności, wyswobodzenia od szosow albo od czopowego, komukolwiek są nadane, a którym iuż cztery lata wyszły, te wszystkie podnosimy i oddalamy na ten rok, a ku zapłacie wszystkich tych podatków powinne być naidujemy. A ieśliżeby, którzy upornie chcieli się iakiemi wolnościami bronić, ku zapłacie mają być urzędnie przymuszeni, chociażby też i teraz w tym czasie, póki ten podatek będzie, wolności sobie iakie i Nas uprosili.

Item. Pisarze abo czopownicy, które w mieściech i w miasteczkach poborca postanawiać będzie, takowych aby żaden nie śmiał, iakiegożkolwiek byli stanu, przenagabywać, i te wszystkie którekolwiek będą postanawiać na tej posłudze Rzeczypospolitej, mająie obligować Juramento corporali, aby wiernie i statecznie tego przestrzegali co komu będzie zlecono. A gdzieby też widział być tego potrzebę, aby urzędowi onego miasta takowe podatki zlecił ku wybieraniu, tedy to winien urząd uczynić, a z tego się żadnym obyczaiem wymawiać nie mają.

Item. Poborce też wszystkich wsi porządkiem parafii rejestrować mają, także też karczmy, młyny i wszelakie inne podatki, które będą wybierać z pilnością, każdą rzecz osobno pisać, ile czego od kogo wezmą. A kwitacyje pod pieczęcią i podpisaniem swym dawać każdemu mają

Ku któremu wybieraniu poboru tego uchwalonego, aby z pilnością i wiernością to się wykonać mogło, w ziemiech i powieciech wojewodztw wszystkich, poborcę są przez Nas naznaczyć, iako niżej są opisani.

Item. Wszyscy poborcę tedy z pilnością pod przysięgą i sumnieniem swoim wybierać to wszystko mają a te, którzyby na czas naznaczony nie zapłacili wyżej opisanych podatkow, aby ie do urzędu starościiego oddawali na spisku. A My wszystkim starostom Naszym i na miejscach ich będącym rozkazuiemy, aby takowe podatki wyżej opisane, tak we wsiach iako i w mieściech i w miasteczkach i w starostwach Naszych, obwołać imieniem Naszym Królewskim rozkazali, żeby na dzień wyżej namieniony, **sub poena quatuordecem marcarum, toties quoties repetenda**, te popłatki poborcom Naszym odnieść i oddać bez wszelakiego omieszkania i odwłoki i tudzież bez ciężania przymusili, **sub poena** sta grzywien monety i liczby polskiej i pod innemi penami na to ustanowionemi, którym każdy z nich na przyszłym sejmie walnym koronnym winien będzie dosyć uczynić, gdy będzie dostatecznymi dokumenty okazan w niedbałości urzędu swego. A ieśliby też poborce Nasi niesłusznie podali do urzędu ktoregożkolwiek starostwa Naszego retenta, ktorego miasta, miasteczka i wsi, tedy gdyby te miasta, miasteczka i wsi okazały kwitacyie dostatecznej zapłaty swej tych podatków, takowy poborca pozwany przed starostę abo urząd iego, **in primo et peremptorio termino** przepada winy czternaście grzywien monety, połowicę starościie, a połowicę stronie; którą winę tamże **in instanti** będzie powinien położyć, **semotis quibusvis dilationibus**. Czemu ieśliby dosyć nie uczynił, ma być odesłan **pro ulteriori et finali executione, iuxta iuris ordinem**. A tak tę instrukcyą poborcom Naszym dawamy, aby na kwitacyjach dzień miesiąca i rok napisali, żeby

żadna omylność nie była. Takież i te którzy nie zapłacą, aby ie z pilnością, iako wyżej iest, do urzędu odsyłali, bez obładzenia w tym iakiego, podług powinności swej, pod łaską Naszą.

A iżeśmy czas daleki na święty Michał ku płaceniu poboru tego poddanym Naszym naznaczyli, uczyniliśmy tym sposobem, aby iuż na on czas wszyscy i każdy wedle stanu swego pobor ten uchwalony i tu opisany, na dzień mianowany świętego Michała oddać poborcy był powinien, a nadalej do dwu niedziel po świętym Michale. A ktoby był tak niedbały albo uporny, iżby go na święty Michał albo do dwu niedziel po świętym Michale nie wydał, takiego każdego poborca, dłużej się czekaniem, iężdżeniem albo posyłaniem nie bawiąc, a pieniędzy poborowych nie trawiąc, staroście swemu głównemu onego województwa albo powiatu deferować ma, a starosta przeciw wszystkim swowolnym i niedbałym, obyczaiem wyżej opisanym czynić i postępować ma, nikomu nie folgując, pod utraceniem urzędu swego.

A pieniądze poborowe poborcę przerweczeni nie gdzie indzie iedno do szafarzów, nie mieszkając, wiernie oddawać będą powinni, **sub poena peculatus**. O którą winę posłowie ziemscy będą zawżdy mogli instygować, aby też zaś z zapłatą z temi pieniędzmi, na każdą ćwierć lata, żołnierzom nie omieszkiwali.

Bełskie Województwo i Chełmska Ziemia pozwalaiapo dwa grosza z każdego łanu, iako tak trzy lata na wyprawienie Wieprza; a ten podatek, żeby poborcę przy poborze wyciągali, i szlachcie żeby oddali na sejmikach powiatowych, liczbę wprzód z nich dostateczną uczyniwszy. Iakoż dla dobrego ich pospolitego, My im tego pozwalamy i ten podatek poborcom wybierać i na sejmikach powiatowych szlachcie oddać i także też i liczbę z niego uczynić rozkazujemy. A iż tym podatkiem, który uchwalon, zapłata żołnierzom być ma, prosto z woiewodztw i powiatów a nie z skarbu Naszego opatruiemy. to, żeby ten podatek był wyciągan i wybieran porządkiem a sposobem postanowienia albo uchwały sejmowej 1539². To iest, iżby ieden poborca był w każdym województwie i ziemiach, iako niżej są opisani, który każdy taki poborca pospolite pieniądze podatku tego wyciągać będzie. A drugi szafarz, który te pieniądze szafować i służebnym wydawać będzie w Rusi i na Podolu i gdzie indzie w Koronie, gdzieby tego była potrzeba służącym, nic z niemi nie omieszkiwając, na każdą ćwierć lata, przez ten rok, na który podatek ku obronie uchwalon. A wszakże ten szafarz żeby szafunku nie czynił, iedno z wiadomością wojewody, albo w niebytności wojewodzinej, kasztellana przedniejszego za czasem będącego w województwie albo ziemi onej, w której iest szafarzem naznaczony.

Poborcę we wszystkich województwach i ziemiach będą mieć za utraty i nakłady swe zapłatę niżej opisaną:

Poborca województwa krakowskiego będzie urodzony Jan Młoszowski z Młoszowej, i będzie miał ten poborca prace, utraty i nakłady swe z tych to pospolitych pieniędzy 45 grzywien.

Poznańskiego, Jan Ciszwicki, woiski kaliski, 45 grzywien.

Sandomierskiego, będą dwa poborcę. Ieden Stanisław Gniewosz, sandomierskiego, wiślickiego i pilźnińskiego, a drugi Baltazar Wąsowie, radomskiego, stężyckiego i opoczyńskiego powiatów. A każdy z nich będzie miał za utraty i nakłady po dwudziestu i pięć grzywien, abo, ieśliby który nie chciał albo się ieden we wszystkim województwie wybierać poborów podiał, tedy będzie miał ten to ieden pięćdziesiąt grzywien.

Kaliskiego, Mikołaj Głogiński, będzie miał czterdzieści pięć grzywien.

Sieradzkiego, Jakub Pstrokoński podstarości łączycki, czterdzieści grzywien.

Łęczyckiego, Stanisław Nagórski woiski łączycki^a, trzydzieści grzywien.

Brzeskiego, Jan Pstrokoński, cześnik brzeski, grzywien dwadzieścia¹³.

Inowrocławskiego, Jan Popowski z Złotnik, grzywien dwadzieścia.

Dobrzyńskiej Ziemi, Jan Orłowski pisarz ziemski dobrzyński, piętnaście grzywien.

^a łączycki. ^b Tekst ujednolicono, gdyż dalej podawana była liczba grzywien rozmaicie, liczbami bądź słownie.

² Por. nr XLVIII, Sejm walny krakowski 1538-1539 r., p. III: Litterae universales publicarum contributionum z 15 II 1539 r., Vol. Const. t. I, vol. 2, s. 204 i n.

Ruskiego województwa, lwowskiego, halickiego, kołomyjskiego i trębowelskiego, Thomek Dubrawski, podsędek halicki, grzywien sześćdziesiąt.

A Przemyskiego i Sanockiego powiatów, Mikołaj Herbort z Fulstyna, sześćdziesiąt grzywien.

Chełmskiej Ziemi Jarosz Troian, grzywien dwadzieścia.

Podolskiego, Mikołaj Domanikowski, piętnaście grzywien.

Lubelskiego, na ten czas poborca ieden, Jan Canimir, grzywien dwadzieścia cztery.

Bełskiego, Woiciech Komorowski, grzywien dwadzieścia.

Płockiego, Mikołaj Kosobucki pisarz zawkrzeński, grzywien dwadzieścia.

Mazowieckiego, Czerskiej i Warszawskiej Ziemi, Mikołaj Jeżewski chorąży warszawski.

Wyszogrodzkiej i Zakroczymskiej Ziemi Stanisław Niezdziński, podsędek wyszogrodzki.

Wiskiej, Ciechanowskiej, Łomżeńskiej, Różańskiej i Makowskiej, Jakub Łysakowski^o.

Liwskiej, Nurskiej, Lenard Kobylski, starosta nurski. A ci wszyscy poborcowie województwa mazowieckiego będą mieć za utraty i nakład, sto grzywien.

Województwa rawskiego, Ziemi Rawskiej, Walenty Błędowski, podsędek rawski, grzywien dziesięć.

Sochaczowskiej i Gostyńskiej, Mikołaj Zawadzki, grzywien dwadzieścia. A osobno każdy z tych poborców na pisarze nakład słuszny, przystoiny, z tychże pospolitych pieniędzy mieć będzie.

Szafarze, tedyśmy też tu za spólnym zezwoleniem i ich samych przyzwoleniem obrali: W województwie krakowskim, urodzony Jan Pieniążek, sędzia krakowski. Poznańskim, Andrzej Grabia z Gorki. Sandomierskim, Andrzej Jakubowski. Kaliskim, Rafał Leszczyński, starosta radzieiowski. Sieradzkim, Andrzej Zaręba, starosta grabowski. Łanczyckim, Stanisław Karśnicki w Wielkich Karśnic. Brzeskim, Anselm Chaliński, skarbnik brzeski. Ino wrocławskim, Szczęśny Zielechnicki. Dobrzyńskiej Ziemi, Stanisław Myśliborski. Ruskim, we Lwowskim, Halickim Jan Tarło chorąży lwowski. A w Przemyskim i Sanockim powiatach, Jakob Herbort z Fulstyna. W Chełmskiej Ziemi, Mikołaj Sienicki, dzierżawca tarnogorski. Podolskim, Stanisław Sroczycki. Lubelskim, Jan Osmolski. Bełskim, Alexander Łaszcz, podkomorzy bełski. Płockim, Woiciech Wilkanowski, podkomorzy płocki. Mazowieckim, Maciej Chądziński, starosta zakroczymski. Rawskim, Hieronim Trzeciński.

A w tym wszystkim szafowaniu, superintendecyją albo dogłądanie mieć będą wojewodowie albo w ich niebytności kasztelanowie przednieisi. A gdzieby też wojewody nie było w ziemi której, tedy kasztelanowie przednieisi. A ci wojewodowie albo w ich niebytności kasztelanowie przednieisi za czasem będący albo ich deputaci, którzy w szafowaniu pieniędzy superintendecyją mieć będą.

A także też i szafarze, którzy obrani wyżej opisani są, za prace swe z miłości przeciwko Rzeczypospolitej brać nic nie chcą, tylko nakład w odniesieniu albo w odsyłaniu pieniędzy do wojska żołnierzom, aby na każdą ćwierć lata z nimi nieomieszkiwali, brać to sobie albo dawać innym będą, coby słusznie przyszło, nie uszkadzając i nie obrażając skarbu pospolitego.

A iż też posłowie od rycerstwa pilnie Nas o to prosili, abyśmy za te pospolite pieniądze nie z iednej której, ale ze wszech Korony części i państw Naszych, tak rotmistrze iako i służebne mieli, i zarazem żebyśmy tu iuż rotmistrze mianowali, którzyby i z towarzystwy swemi na żołdzie uchwałą sejmu tego postanowionym przestać mogli. Tedyśmy to radzi pozwolili, iednako za pospolite pieniądze wszystkim ze wszech stron Korony i państw Naszych ćwiczenia rycerskiego i przysług u Nas i Rzeczypospolitej życząc.

Rotmistrze tedy te zarazem mianujemy i obieramy, wspolek z panem wojewodą ruskim, hetmanem koronnym tu na ten czas współ z Nami będącym, na pocztę, iako się tu z województwa i ziemi której postanowili, wedle osobnego rejestru, który w kancelaryi zostawa. A ci rotmistrze wszyscy obierać sobie będą powinni towarzysze, nie z inąd ieno z województwa albo z ziemi swej, z której są rotmistrzami naznaczeni, chyba żeby w tamtym województwie

c Łysakowski.

abo ziemi, tak wiele iako poczet iest oznaczon, ku służbie tej towarzyszków być nie mogło, abo ich wywieść nie mógł, tedy z innych wojewodztw i ziem Korony Naszej przyczynić a wypełnić poczet sobie może. Każdy rotmistrz ma mieć służbę u sta koni na ośm koni, wedle starego zwyczaju po dziesięci złotych. A towarzysze abo żołnierze inni po ośmi złotych za każdą ćwierć lata, a szkody płacone im być nie mają. Ustawa na wszelką żywność ma być wedle starodawnego żołnierskiego zwyczaju, iako było za pana z Tarnowa, hetmana koronnego.

Rotmistrz każdy ma sam przez się, a nie przez porucznika rotę wieść i do zamierzonego czasu przy niej być, a towarzysze swe na pieczy mieć, żeby szkód ludziom nie czynili i w ciągnięciu i na miejscu i na zwracaniu abo odciąganiu od miejsca, tak ludziom duchownym, iako i świeckim i ich poddanym. A iżby też od nich żadnych stacyi nie wyciągano i o szkody ktoreby się stały, aby rotmistrz o nie pozwany być mógł do grodu, tam gdzie go przyścięgnie uszkodzony, tak w ciągnięciu do miejsca iako w odciąganiu od miejsca, a na miejscu przed hetmana; i będzie winien rotmistrz zupełną nagrodę uczynić na pierwszym roku, sine nlla **appellatione**.

A iżby też rotmistrz nie szkodował na tym, gdyż dla występku cudzego żaden karan być nie może, gdyby towarzysz iego szkodę uczynił, ma zachować przy sobie część pieniędzy z zapłaty iego żołnierskiej, do tego czasu, aż na miejsce do Rusi abo do Podola przyiedzie. A także też na ten czas, gdy się do domu zwracać będzie, tak iż gdyby kto w drodze z towarzyszków szkodę człowiekowi stanu któregokolwiek uczynił a nagrodzić iej nie chciał, sam zaś rotmistrz szkodę temu komu ją uczyniono pod świadectwem swoich towarzyszków założyć i za nią dosyć uczynić ma, a z pieniędzy towarzysza onego potem sobie ma wyrazić.

Rotmistrz każdego wojewodztwa abo ziemie, na dwie niedzieli przed wyściem służby z miejsca odciągać ma, i także strzec pilnie, aby przez rotę iego żadnemu szkody czynione nie były, ludziom tak duchownego, iako i świeckiego stanu, **etc. ut supra**, pozwany być ma i za szkody dosyć uczynić na pierwszym roku, **sine ulla appellatione**.

Rotmistrze mają tego przestrzegać, aby żadnego towarzysza nie przyjmowali nawięcej na dziesięć koni.

Około pocztu ludzi w wojewodztw i ziem, tak się postanowić i przestrzegać ma: aby taki naznaczony i postanowion był, żeby raczej nad zapłatę iemu pieniędzy podatkowych zbywało, a niżliby niedostawać miało.

A iżby się żołnierzom płaca nie omieszkiwała, chcemy to mieć, aby poborcę nie mięszkaiąc, pieniądze poborowe do szafarzów oddawali, a szafarze też zaś na każdą ćwierć lata, żeby **publicis impensis** żołnierzom odnosili abo odsyłali i z wiadomością hetmana koronnego i pisarza polnego oddawali, dla szkód, aby zarazem nagradzane były. A ostatek pieniędzy podatku tego, ktoreby zbyły nad zapłatę służby żołnierskiej, żeby na ratuszu miast przednieiszych chowano, a w szafarskiej mocy żeby były, z tym dokładem: ieśliby gdzie ratusz drzewiany był, żeby indzie na pewnym miejscu chowane były.

Liczbę tak poborcę, iako i szafarze i wojewodowie abo i kasztellani przednieisi, którzy superintendencją szafunku podatku tego mieć będą, mają czynić dostateczną na wiecach w wojewodztwach abo ziemiach swych, abo ieśliby wieca nie doszły, tedy na sejmiku powiatowym przy wszystkich dygnitarzach duchownych i świeckich i urzędnikach ziemskich i rycerstwa, którzy się kolwiek iedno na on czas ziada, abo przy tych którzy na miejsca swe posłali abo zostawili. A stamtąd tedy zaś sami szafarze tę liczbę na sejm koronny blisko przyszły odniosą i około niej przy paniech wojewodach abo kasztellaniech superintendentach swoich, wszystkim stanom na sejmie będącym, dostateczną sprawę dać mają, tak iżby z sejmu i sobie i poborcom kwity odnieśli.

A na lepsze świadectwo temu wszemu pieczęć Naszę przycisnąćśmy kazali. Dan w Piotrkowie na sejmie walnym koronnym dnia dwudziestego szóstego miesiąca maia, roku Bożego tysiącznego pięćsetnego sześćdziesiątego siódmego, panowania Naszego trzydziestego osmego.